

In de voetsporen van vrijgevochten dames

INES JONKER

LEEUWARDEN - Vrijwel iedereen kent Mata Hari en Nynke van Hichtum, maar ook de eerste vrouwelijke wethouder kwam uit Leeuwarden.

Leeuwarder vrouwen stonden bekend als vrijgevochten dames, die hun brood verdienden als uitbater van logementen, vrouw van plezier of marktvrouw. Maar ook in de rijkere kringen hadden ze invloed.

Dat blijkt wel tijdens de wandeling 'Sporen van vermaarde vrouwen' die voert langs geboorte- en woonhuizen van bekende en minder bekende vrouwen, zoals de schilderessen **Margaretha de Heer** (Oude Oosterstraat 9) en **Wilhelmina van Idsinga** (Druifstreek 72).

„Er zijn zoveel verhalen over bekende Leeuwarder vrouwen. Die kun je ook bundelen”, verklaart Hester Postma van het Historisch Centrum Leeuwarden het idee voor de wandeling.

Niet dat het boekje aan de hand

waarvan de wandeling gelopen kan worden compleet is. De route leidt uitsluitend door het hart van de binnenstad.

Het geboorte- (De Kelders) en woonhuis (Grote Kerkstraat) van **Mata Hari**, ongetwijfeld de beroemdste vrouw van Leeuwarden, mocht natuurlijk niet ontbreken op de route. Maar ook **Trui Jentink** werd in de Grote Kerkstraat geboren: een van de eerste vrouwelijke propagandisten voor socialisme, geheelonthouding en vrouwenemancipatie in Friesland.

Ook de Nieuwestad blijkt een broedplaats van talent; de schrijfsters **Nynke van Hichtum** en **Froukje Herbig** woonden hier, net als **Titia Bergsma**, bekend geworden als de eerste westerse vrouw in Japan, en - van meer recente datum - voormalig televisiecoördinator **Ria Bremer**.

De invloed van vrouwen op de geschiedenis is „heel erg onderschat”, stelt Postma. „In de standaard geschiedenis wordt toch voornamelijk de mannencultuur beschreven. Terwijl vrouwen echt

Emma Louisa Ruft dreef in dit pand op de Westerplantage aan het eind van de negentiende eeuw het eerste gelegaliseerde bordeel van Nederland.

FOTO LC/IDA HESLINGA

een stempel hebben gedrukt op de Leeuwarder hofcultuur en een rol speelden in de zuivelhandel.”

Prostitutie was al in de zeventiende eeuw een wijd verbreid verschijnsel in Leeuwarden. Zo was het huis op de hoek Wester-

plantage/Klein Schavernek het eerste ‘gelegaliseerde’ bordeel van Nederland. Nu is in het keurig uitzijnde witte pand een tapijtenhandel gevestigd.

De routebeschrijving bevat ook leuke weetjes, zoals het feit

Niet alle vermaarde vrouwen waren even fortuinlijk

En wie weet dat de eerste officiële schaatswedstrijd in Leeuwarden - op de stadsgracht - door vrouwen werd verreden? Winnares was de twintigjarige **Trijntje Pieters** uit Poppingawier die een gouden oorijzer won ter waarde van 105 zilveren guldens, een vermogen in die tijd.

Niet alle vermaarde vrouwen waren even fortuinlijk. Zo voert de wandeling ook langs het stadhuis waar tijdens de kerst van 1713 **Grietje Jelles** werd opgesloten in het *hounegat*, de arrestantencellen onder de begane grond. De jonge moeder had twee kinderen gebaard zonder dat ze getrouwd was en werd voor straf op water en brood gezet.

Ruim twee eeuwen later, in 1938, nam **Hillegonda Buisman-Blok Wybrandi** haar intrek in het stadhuis. Zij was de eerste vrouwelijke wethouder in Nederland.

Sporen van vermaarde vrouwen is de vijfde aflevering in een serie stadswandelingen van het HCL. Onlangs verscheen ook 'Sporen van de Nassaus'.

dat de **zusjes van Vincent van Gogh** les kregen op de Middelbare Meisjes School in de Grote Kerkstraat (tegenover het Princessehof, waar de populaire prinses **Maria Louise van Hessen-Kassel** van 1731 tot 1765 woonde).